

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
HADTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA**

TÉZISFÜZET

Kántás Balázs:

**A MAGYAR ÁRNYÉKHADSEREG
TITKOS IRREGULÁRIS, KVÁZI-ÁLLAMI KATONAI SZERVEZETEK,
KÜLÖNLEGES MŰVELETEIK ÉS TITKOSSZOLGÁLATI
TEVÉKENYSÉGÜK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI
MAGYARORSZÁGON, 1919–1945**

CÍMŰ DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉSÉHEZ

Témavezető:

**Dr. Regényi Kund Miklós PhD,
egyetemi adjunktus, nemzetbiztonsági ezredes**

BUDAPEST, 2024

TARTALOM

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	3
KUTATÁSI HIPOTÉZISEK	7
KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK ÉS MÓDSZEREK	9
AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEÍRÁSA.....	10
ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK.....	12
ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	14
A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA	15
A DOKTORJELÖLT RÖVID SZAKMAI ÉLETRAJZA	17
A SZERZŐ FONTOSABB PUBLIKÁCIÓINAK JEGYZÉKE A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÁRGYKÖRÉBŐL	18

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Miként az mára köztudott (had)történeti tény, az első világháború utáni forradalmak, majd a Tanácsköztársaság bukása utáni zavaros, polgárháborús időkben, 1919 nyarától kezdve a jobboldali szegedi ellenforradalmi kormányt támogató katonai és félkatonai fegyveres erők, elsősorban a Horthy Miklós későbbi államfő által vezetett Nemzeti Hadsereg és hozzá csatlakozó irreguláris egyéb katonai alakulatok, milíciák országszerte követtek el súlyos atrocitásokat, amely cselekmények persze sajnos, a polgárháborús-forradalmi helyzet velejárói voltak. Nem árt persze rögtön az elején tisztázni, mit is értünk pontosan az *irreguláris katonai alakulat* fogalma alatt. A *Hadtudományi Lexikon Új kötete* az irreguláris fegyveres erőre az alábbi pontos definíciót adja:

„Az „irreguláris erők” gyakran olyan harcolókat jelent, akik egy félkatonai csoporthoz, milíciához, önkéntes csapathoz, szervezett ellenállási mozgalomhoz vagy lázadó erőkhöz tartoznak. Az irregulárisok gyakran „részidős” harcolók, akik nem viselnek egyenruhát, vagy nem hordanak nyíltan fegyvert szolgálatban. Mindemellett az irregulárisok képezhetik egy ország fegyveres erejének részét, mint Svájcban, ahol a hadsereg szinte teljes egészében egyenruhás milíciákból áll. Nemzetközi konfliktusokban az irreguláris csapatok jogszerű harcosoknak (kombattánsoknak) tekinthetők, és hadifogolytástatusra jogosultak, ha tartják magukat bizonyos szabályokhoz. E szabályok: a) megkülönböztetik magukat a polgári lakosságtól; b) fegyverüket nyíltan viselik az összecsapás és felfejlődés során; c) felelős parancsnokság alatt állnak; d) kiemelt jelentőségű, hogy tartásuk magukat a fegyveres konfliktusokra vonatkozó nemzetközi szabályokhoz. Belföldi fegyveres konfliktusok esetén a hadifogolytástatusz kizárt, és a kormányzat eljárást indíthat fegyveres ellenségei ellen a belső jog alapján. Ugyanakkor minden eljáráshoz „szabályszerűen megalakított és a művelt népek részéről elengedhetetlennek elismert igazságszolgáltatási biztosítékok alapján működő bíróság” szükséges, az 1949-es genfi egyezmények közös 3. cikkének megfelelően, valamint a ma már minden államra kötelező nemzetközi emberi jogi normák alapján.”

Az igen nagy részben Héjjas Iván tartalékos főhadnagy (később százados, egyes forrásokban őrnagy), Prónay Pál alezredes, illetve Ostenburg-Morawek Gyula őrnagy (később ezredes) nevével fémjelzett jobboldali paramilitáris erőszakhullám, az úgynevezett fehérterror részben válasz volt a kommunista tanácskormány hasonlóan erőszakos, elnyomó és népsanyargató intézkedéseire, részben az egyes egyéni eseteket csupán a személyes bosszú, a vesztes háború miatti bűnbakképzés pszichózisa, illetve a háború utáni társadalmi-gazdasági krízishelyzetben e cselekményeket sokszor pusztán a gyors anyagi haszonszerzés lehetősége motiválta.

A *paramilitáris* tevékenységet és szervezeteket, melyek az első világháború utáni években különböző intenzitással Európa szinte minden államában jelen voltak, egyébként a téma nemzetközi szakirodalma többnyire úgy szokta definiálni, mint olyan katonai vagy kvázikatonai szervezeteket és cselekményeket, amelyek kiegészítették a konvencionális katonai alakulatok működését, vagy egyenesen azok helyébe léptek. Erre némely esetben az állam kereteinek átmeneti vagy akár tartós felbomlása adott lehetőséget, más esetekben az állam maga használta fel az ilyen alakulatokat, megint másutt a paramilitáris formációk a fennálló állam ellenében léptek fel. Magyarországon az első világháborút követően mindháromra volt példa, az 1919-es ellenforradalmi hullám során és után azonban a berendezkedő autoriter konzervatív

kormányzat a radikális jobboldali paramilitáris szervezeteket, alakulatokat elsősorban a saját hatalmának megszilárdítására használta fel, és a reguláris haderő kiegészítő alakulataiként alkalmazta őket. A vörösterroret fokozatosan felváltó fehérterror a kortárs magyar történelmi közmegegyezés szerint 1919-től 1921-ig tartott, azonban utóhatásai súlyos, politikai indíttatásból elkövetett bűncselekmények formájában, melyeket a kormányzat és a hadvezetés korlátozott irányítása alá tartozó irreguláris katonai formációk tagjai követtek el, még 1922 és 1923 folyamán is érezhetőek voltak. A (fél)katonai erőszak tehát lényegében a Horthy Miklós kormányzóvá választását, a trianoni békeszerződés aláírását és a magyar állam közjogi rekonstrukcióját és restaurációját követő időszakra is áttekint. Az új magyar kormányzat a konszolidáció első éveiben csak lassan, vonakodva lépett fel a különböző, a magyar haderő kiegészítő alakulataiként funkcionáló, kvázi-állami fegyveres csoportok, szabadcsapatok, milíciák, különítmények (ezeknek a katonai alakulatoknak a korszakban számos elnevezése volt, de talán a „különítmény” és a „különítményes” jelző a legelterjedtebb) önkényes cselekményei ellen akkor, amikor egyes katonai alakulatok tevékenysége már azt az államberendezkedést kezdte el veszélyeztetni, amelynek a védelmét a tevékenységük eredetileg szolgálta volna.

Az első világháború frontjairól hazatért, hazájukban teljes politikai, társadalmi és gazdasági összeomlást megtapasztaló, szélsőséges élethelyzetekhez szokott és az emberéletet egyre kevésbé tisztelő, túlfűtött nacionalista és egyúttal erősen antiszemita érzelmektől hajtott katonák kegyetlenkedését, és sok esetben ezzel együtt szabadrablását eredményező, elsősorban a Prónay Pál alezredes, Ostenburg-Moravek Gyula őrnagy és Héjjas Iván tartalékos főhadnagy különítményparancsnokok nevével fémjelvezhető fehérterror eseményei közül is kiemelkedik a Duna–Tisza közén 1919 és 1921 között zajló, megdöbbentően erőszakos cselekménysorozat. Ezt a gyilkosság- és kegyetlenkedés-sorozatot Héjjas Iván tartalékos főhadnagy és helyettese, Francia Kiss Mihály tiszthelyettes személyével lehet összekapcsolni. Héjjas Iván azonban nem csupán katonatiszt, paramilitáris parancsnok és az 1919–1921-es magyarországi jobboldali (fél)katonai erőszakhullám egyik kulcsfigurája volt, hanem a Horthy-korszak első néhány éve alatt befolyással rendelkező radikális jobboldali tömegmozgalmainak, például az Ébredő Magyarok Egyesületének egyik irányítója, a korai magyar (fél)katonai elvek szerint működő és a haderővel szoros kapcsolatban álló, annak félhivatalos kiegészítő alakulatait adó) radikális jobboldal egyik feltörekvő és befolyásos háttérpolitikusa volt, aki aztán könnyen megtalálta a helyét a bethleni konszolidáció időszakában is. Megdöbbentő hadtörténelmi tény ugyanakkor, de a Nemzeti Hadsereg különítményei és különítményes katonái tevékenységüket valószínűleg nem kegyetlenségként és bűnként, hanem harci cselekményként, az állam/haza belső ellenségeivel való leszámolásként, mai terminológiával leginkább különleges katonai műveletként értelmezték, polgárháborús időszak alatt elkövetett katonai erőszakcselekményeik pedig akár akarjuk, akár nem, de integráns és tágabb kontextusban értelmezendő részei a magyar hadtörténelemnek is.

Itt érdemes egy nagyon rövid hadelméleti kitérő keretében tisztáznunk, hogy a különleges rendeltetésű katonai erők és különleges katonai műveletek, mai értelemben vett különleges erők a 20. század elején alakultak ki, éppen abban az időszakban, amikor a fent említett magyar irreguláris katonai alakulatok működtek. A szakterület jelentős fejlődése nem sokkal később, a második világháború alatt következett be, amikor minden nagyobb haderő, amely részt vett a harcokban, az ellenséges vonalak mögött végrehajtandó különleges műveletekre szakosodott alakulatokat hozott létre. Ezek a fajta kis létszámú, az ellenségre meglepetésszerű csapásokat

mérő alakulatok már az első világháború alatt, illetve a két világháború között is léteztek. Országtól és hadikultúrától függően a különleges katonai erők olyan funkciókat láthatnak el, mint a légi műveletek, a felkelések elleni küzdelem, a terrorizmus elleni küzdelem, titkos hadműveletek végrehajtása, a túsumentés, fontos infrastrukturális célpontok megsemmisítése, politikai célpontok kiiktatása, különböző hírszerzési műveletek, illetve a nem-hagyományos hadviselés különböző formái. A különleges erők fontos szerepet játszottak a hadviselés története során, amikor a cél a hagyományosabb hagyományos harc helyett az „üss és fuss” jellegű, nagy kárt okozó, gyors rajtaütésszerű akciók végrehajtása vagy a szabotázs volt. További jelentős szerepük volt és van a felderítésben, az ellenség közelében vagy az ellenség körében végzett hírszerzési tevékenységben, valamint egyre inkább az irreguláris erők, azok infrastruktúrája és tevékenységei elleni küzdelemben. Itt fontos tisztázni, hogy különleges katonai erők maguk is működhetnek, sőt, a gyakorlatban igen gyakran valóban működnek is irreguláris keretek között, miként az a két világháború közötti magyar katonai alakulatok esetében is jellemző volt. Fő elődjük egyébként az Osztrák–Magyar Monarchia haderejének különböző különleges rendeltetésű alakulatai voltak az első világháborúban, és nem egy későbbi magyar „különítményes” jelzővel illelhető katona az első világháború idején ilyen alakulatoknál (is) teljesített szolgálatot.

A fehérterror atrocitásai és a különítményes katonák által elkövetett erőszakos cselekmények mellett máig kevésbé ismert magyar hadtörténelmi tény, hogy Héjjas Iván lényegében az ország 1944-es német megszállásáig a magyar politikai elit másod-harmadvonalbeli tagja, a kormányzat befolyásos főhivatalnok, nem mellékesen különítményes-paramilitáris múltjából, az ellenforradalmi rendszer kiépülésében játszott hathatós, gátlásoktól mentes és erőszakos szerepéből kifolyólag Horthy Miklós kormányzó egyik közeli, bizalmi embere, katonai tanácsadója volt. Az ő személye kötött össze ugyanakkor a konzervatív kormányzattal egy olyan, elsősorban első világháborús veteránokból álló, jórészt radikális jobboldali elvek mentén szerveződő paramilitáris-parapolitikai hálózatot, amely a két világháború között ugyan végig ellentmondásos viszonyban állt a magyar kormányzattal és hadvezetéssel, ám a hadvezetés e változó személyi összetételű, bár vissza-visszatérő tagokból verbuválódó irreguláris katonai alakulatokat a saját céljai eléréséhez számos alkalommal felhasználta, elsősorban olyan hadicselekmények során, amelyek a mai hadtudományi terminológiával leginkább az irreguláris hadviselés, aszimmetrikus hadviselés, illetve a különleges katonai művelet címkékkel jellemezhetők. Ezek a paramilitáris szervezetek a haderő árnyékalakulatait, és az állam egyfajta kiterjesztett mélyállamát képezték. Mélyállam alatt itt elsősorban olyan állami, vagy legalábbis kvázi-állami szervezeteket értek, amelyek kifelé nem vallják be az állammal való szoros kapcsolatukat (például titkosszolgálati fedőszervek), ugyanakkor nemhivatalosan az állam támogatja a működésüket, vagy egyenesen életre hívja e szervezeteket különböző nyilvánosan be nem vallott célok megvalósítása céljából. A Horthy-korszakban e magyar mélyállami vagy kvázi-állami szervezetek leginkább katonai jellegű társadalmi egyesületek formájában léteztek, amelyek szoros kapcsolatban álltak a haderővel is. A polgárháborús időszak nyíltan működő irreguláris katonai alakulataiból tulajdonképpen fokozatosan aszimmetrikus hadviselésre specializált, titkosszolgálati jellegű, hivatalosan nem létező, vagy legalábbis kifelé nem állami szervekként létező katonai alakulatok nőttek ki, amelyek változó intenzitással, de a két világháború közötti időszak Magyarországon végig jelen voltak és tevékenykedtek, belföldön elsősorban politikai rendészeti tevékenységet láttak el, kiterjedt

jelentőhálózatot működtettek, illetve kormányzati megbízásból számos külföldre irányuló különleges katonai műveletet is végrehajtottak.

Az *aszimmetrikus hadviselés* definíciója egyébként a magyar hadtudományi szakirodalomban többnyire az alábbi, és korunk jeles magyar hadtudósa, Resperger István foglalkozott vele a legtöbbit. E hadviselési forma jelentősége a Horthy-korszakban pedig elsősorban abban állt, hogy a viszonylag gyenge, súlyos fegyverkezési korlátozások alatt álló, elvileg kis létszámú és jelképes fegyverzettel rendelkező magyar haderő harcképessége nyilván jelentősen elmaradt a szomszédos államok haderőinek harcképességével szemben, ezért a magyar haderő mérsékelt sikereket csak nem konvencionális harci cselekmények által (pl. diverzió, szabotázs, propaganda, különleges műveletek, gazdasági hadviselés stb.) érhetett el a szomszédos államok területén, a magyar állam politikai érdekeit a legeredményesebben ilyen eszközökkel próbálhatta meg érvényesíteni.

Az aszimmetrikus hadviselés tehát „...pontosan körvonalazott politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai, és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó közvetlen és közvetett hatásokra építő, és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melyek együttes hatásával kényszeríthetjük akaratumkat az ellenségre. [...] A katonai és a nemzetbiztonsági területeken értelmezve, az aszimmetria gyakorlatilag, a szembenálló féltől eltérő cselekvési változatokat (műveleteket), szervezeteket és gondolkodási módot képvisel, abból a célból, hogy maximalizálja a saját előnyeit, és kiaknázza az ellenség gyengeségeit, valamint megragadja a kezdeményezést, vagy nagyobb cselekvési szabadságot nyerjen. Az aszimmetria lehet politikai-stratégiai, vagy katonai-stratégiai, illetve ezek kombinációja is.”

Héjjas Iván tartalékos főhadnagy, majd tartalékos százados tehát a két világháború közötti időszakban számos alkalommal szervezett különleges rendeltetésű magyar irreguláris katonai alakulatokat, és vezetett a magyar kormány és hadvezetés megbízásából különleges katonai műveleteket, melyekben megítélésem szerint a Horthy-korszakra vetítve korántsem anakronisztikus aszimmetrikus hadviselés, valamint ezzel szoros összefüggésben az irreguláris hadviselés, mint a hadviselés nem konvencionális formája is igen komoly szerepet kapott.

Az 1919 és 1921 között működő irreguláris katonai alakulatok parancsokai és tagjai, az úgynevezett „különítményesek”, így Héjjas Iván személye napjainkban, a vörös- és fehérterror időszakának századik évfordulója után nem sokkal egyre inkább emlékezetpolitikai viták tárgyát képezi, a jobboldali emlékezetpolitikai diskurzusban pedig a nyugat-magyarországi felkelésben, a kárpátaljai diverzióban, illetve a németellenes ellenállásban vállalt, kétségtelenül hazafias indíttatású, illetve kézzelfogható politikai és katonai eredményeket felmutató szerepe okán a közelmúltban még a rehabilitációját, mondhatni, nemzeti hőssé avatását is megkísérelték egyes szerzők. A jelen munka tudományos műként nem kíván emlékezetpolitikai vitákba bocsátkozni Héjjas Iván tartalékos százados személyét és megítélését illetően, még ha hangot is ad azon véleményének, hogy szerzője tudományos kutatóként úgy gondolja, hogy a szóban forgó történelmi személy a rendelkezésre álló, és egymással jól összevethető, ütköztethető adatok, források és az általuk feltárható történelmi tények fényében a magyar történelem rehabilitálhatatlan, ugyanakkor kétségtelenül fontos figurája.

Héjjas Iván személye azért érdemli meg a kutatói figyelmet, mert a rendelkezésre álló adatok tükrében a radikális jobboldali magyar milicista mozgalom, az 1919-ben megjelenő, leginkább 1925-ig aktív, de a két világháború közötti időszakban változó intenzitással, de lényegében végig funkcionáló magyar irreguláris katonai alakulatok, milíciák, szabadcsapatok (ezekre a formációkra nyilván többféle elnevezés lehetséges, én munkám során az irreguláris katonai alakulat, paramilitáris alakulat, milícia, szabadcsapat, különítmény stb. kifejezéseket többé-kevésbé egymás szinonimáiként használok) központi figurája, kultikus alakja volt. Az ő két világháború közötti politikai és katonai pályája, illetve kapcsolati hálójának alakulása némi leegyszerűsítéssel gyakorlatilag a magyar radikális jobboldali, kvázi-állami szervezetekként működő (fél)katonai alakulatok, milíciák története is, ezért e munka is jelentős részben támaszkodik a szerző e témában megjelent forráskiadványai bevezető tanulmányaira, valamint kis- és mikromonográfiáira, Héjjas Iván tartalékos főhadnagyot, majd később tartalékos századost az egyik főszereplőként a középpontba helyezve, továbbá a a szerző korábbi, a történettudomány területén summa cum laude minősítéssel megvédett, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezetek töredékes története, 1919–1925* című doktori értekezésének kutatási eredményeire is. Mindazonáltal a szerző határozottan törekszik rá, hogy munkájában a korábbi műveihez képest jelentős új kutatási eredményeket is közlő legyen a két világháború közötti Magyarország had- és politikatörténetéről, már csak azért is, mert míg korábbi történettudományi doktori értekezésében lényegében szigorúan véve csak az 1919 és 1925 közötti időszak történéseivel foglalkozott, úgy jelen munkájában egészen 1945-ig vizsgálja a magyar paramilitáris szféra és titkos magyar katonai szervezetek, katonai titkosszolgálati kiegészítő alakulatok, fedőszervek történetét, működését.

KUTATÁSI HIPOTÉZISEK

Munkám kutatási hipotézisei, melyeket a levéltári alap kutatás, forrásfeltárás, illetve a rendelkezésre álló szakirodalmi források fényében legalább részben igazoltnak gondolok, alapvetően a következők:

1.) Héjjas Iván 1919 és 1945 között az általa formálisan elért legmagasabb katonai rendfokozat (tartalékos százados) ellenére a magyar haderő és katonapolitika, ilyen értelemben közvetve a magyar hadtörténelem egyik fontos, bizonyos területeken meghatározó szereppel bíró, befolyásos alakja volt, és legalább három olyan alkalom volt, amikor elmondható, hogy Héjjas Iván nagy létszámú irreguláris katonai erő parancsnokaként némi leegyszerűsítéssel akár a magyar katonai felső vezetéshez/elithez is tartozott. Ezek az alkalmak irreguláris katonai műveletek, mai terminológiával gyakorlatilag különleges hadműveletek voltak, amelyek a hivatalos kormánypolitikába nem értelemszerűen illeszkedtek: 1919 és 1921 közötti fehérterror polgárháborús időszaka után az 1921-es nyugat-magyarországi felkelés; az 1938-as kárpátaljai diverziós hadművelet; illetve az 1943-ban kezdődő, németellenes magyar katonai ellenállás, melyben Héjjas Iván által szervezett irreguláris katonai alakulat végül is a rendelkezésre álló adatok alapján a tervek ellenére érdemi szerepet végül nem vállalt.

2.) Héjjas Iván életpályája, politikai és katonai karrierje jó esettanulmány, és rámutat a Horthy-korszak erősen konzervatív kormányzata és a radikális jobboldali parapolitikai-paramilitáris csoportok, kvázi-állami szervekként működő, bár olykor az állami ellenőrzés alól

kicsúszó, és némely esetben egyenesen az állam ellen szervezkedő irreguláris katonai szervezetek, milíciák komplex, ellentmondásos, de alapvetően kölcsönös egymásra utaltságra és közös érdekeire épülő viszonyára, melyet hol a versengés, hol az érdekközösség alapján történő szoros együttműködés jellemez. Ebből kifolyólag pedig a magyar haderő és a radikális jobboldali politikai szcéna közötti szoros kapcsolatokról is következtetések vonhatók le, hiszen a kormányzat és a hadvezetés bizonyíthatóan számos alkalommal felhasználta a radikális jobboldalhoz köthető milíciákat, szabadcsapatokat, irreguláris katonai alakulatokat, és őket kvázi-állami szervekként olyan politikai célok elérése érdekében, olyan katonai műveletek során alkalmazta, amelyek a hivatalos bel-, kül- és katonapolitikába valamilyen nem illettek (hasonlóan a weimari köztársaság idején a német *Freikorps* típusú szabadcsapatok alkalmazásához, illetve német *Fekete Hadsereg*hez, valamint az ezekből kinövő német katonai titkosszolgálati szervekhez).

3.) A részben Héjjas Iván által vezetett radikális jobboldali ellenforradalmár csoportok paramilitáris szervezetek (Alföldi Brigád, Kettőskereszt Vérszövetség, az Ébredő Magyarok Egyesülete Nemzetvédelmi Főosztálya, az első és a második Rongyos Gárda, Nemzeti Munkavédelmi Szervezet, a Magyar Fajvédők Országos Szövetsége, majd végül az Országos Nemzetvédelmi Szövetség) a két világháború közötti időszakban változó intenzitással, de gyakorlatilag végig a reguláris magyar haderő részben a Nagy Háború vesztes országait sújtó fegyverkezési korlátozásait kijátszó rejtett, félhivatalos-féllegális, államilag szervezett és támogatott, irreguláris keretek között működő, leginkább titkosszolgálati és különleges műveleti jellegű tevékenységet végző, kevésbé a hagyományos harci cselekmények területén használható kiegészítő alakulataiként funkcionáltak. Felettük a kormányzati irányítás csak részlegesen tudott érvényesülni. E szervezetek jobboldali radikalizmusuk mellett leginkább az 1920-as években Gömbös Gyula neve által fémjelzett ébredő és fajvédő mozgalom szellemiségét képviselték, többé-kevésbé végig hűek voltak a konzervatív (bár egyre jobbra tolódó) kormányzathoz és a katonatiszt államfőhöz, és eleinte a baloldali, kommunista és szociáldemokrata, később pedig a német-olasz mintára szerveződő magyar fasiszta és nemzetiszocialista pártok elleni belsőreakció-elhárítási, politikai rendészeti munkát végeztek amellyel, hogy a trianoni békediktátum keretében elcsatolt magyarlakta területek visszafoglalását, a kormányzat revíziós politikai céljainak megvalósítását kísérelték meg előkészíteni.

4.) A két világháború között részben Héjjas Iván és egyéb volt „különítményes” katonatisztek által szervezett és irányított irreguláris katonai alakulatok/paramilitáris szervezetek sokrétű feladatkört láttak el (a Horthy-korszak első éveiben belső rendfenntartás, karhatalmi feladatok, rendőri-rendészeti jellegű tevékenység, a baloldali szervezetekkel, elsősorban kommunistagyanús egyénekkal és szervezkedésekkel szembeni politikai rendészeti tevékenység, hírszerző-felderítő-diverziós tevékenység és irreguláris hadviselés a környező, kvázi-ellenséges kisantant országokban, stb.), és tevékenységük vizsgálata során igen nehéz a hagyományos katonai, rendészeti-rendvédelmi, valamint a hírszerző és kémelhárító, mai terminológiával titkosszolgálati-nemzetbiztonsági (a korszakban: államvédelmi/állambiztonsági) feladatkörök elhatárolása. Az első világháború elvesztése után fegyverkezési korlátozások alatt álló magyar hadsereg rejtett, vagy olykor nem is annyira rejtett kiegészítő alakulataiként is működtek. Héjjas Iván tartalékos főhadnagy és különítményes katonatársai az e szervezetekben betöltött

tevékenységük okán, valamint e szervezetek összetett feladat- és tevékenységi köréből kifolyólag máig elhanyagolt-elfeledett alakjai a magyarországi had-, rendvédelem- és titkosszolgálat-történetnek. A sokrétű feladatokat végző féltitkos-félhivatalos irreguláris katonai alakulatok történeti távlatban nem csupán különleges műveleti rendeltetésű katonai szervekként értelmezhetők, de részét képezték a Horthy-korszak Magyarország állambiztonsági szervezetrendszerének is. A korszak magyar hadvezetése a különleges hadviselés módszerével próbálta gyengíteni a vetélytársait, és ebben kapóra jöttek neki a szabadcsapatok. Egyfelől fedőszervként használta őket, másfelől ez az egymásra utaltság, illetve a titkosszolgálati háttér megmagyarázhatja Héjjas Iván „érinthetetlenségét”, a második-harmadik vonalban maradását, és az általa viselt rendfokozatnál jóval nagyobb tünő informális befolyását.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK ÉS MÓDSZEREK

Had- és politikatörténeti, illetve ezzel együtt titkosszolgálat-történeti orientáltságú munkám igen nagy része levéltári forrásfeltáráson alapul, a magyar irreguláris katonai alakulatok, paramilitáris szervezetek, története – ironikus módon – leginkább az egyes tagjaik által elkövetett, súlyos atrocitások nyomán lefolytatott büntetőeljárások levéltári forrásai alapján kutatható, ezért e dokumentumok igen nagy része büntetőeljárás keretében keletkezett, igazságszolgáltatási – rendőrségi, ügyészségi vagy bírósági – szervek által képzett irat. Mivel a magyar hadvezetés – jórészt a haderő becsületének megóvása érdekében – az 1920-as években igyekezett a különböző milíciák, félhivatalos katonai alakulatok tagjai által elkövetett bűncselekményektől elhatárolódni, illetve olykor ezen alakulatok jogi helyzete is kétes volt, a tagjaik ellen indult büntetőeljárásokat igen gyakran nem katonai, hanem polgári büntetőbíróságok tárgyalták. E források többsége ma Budapest Főváros Levéltára őrizetében található, jogszolgáltatási és jogalkalmazó szervek fondjaiban található (csak úgy, mint a Héjjas Iván és társai ellen 1945 után lefolytatott népbírósági per iratanyaga), egy valamivel kisebb részük pedig a Hadtörténelmi Levéltár iratai között (itt persze nem csupán igazságszolgáltatási, hanem szórványosan a titkos-féltitkos katonai szervezetek történetére vonatkozó egyéb források is találhatóak).

Azt le kell szögezmem, hogy munkám nem kíván hagyományos politikus-/katonatiszt-életrajzként funkcionálni, mivel annak kereteit szükségszerűen szétfeszíti, sokkal inkább szervezet- és hadművelet-történeti, illetve ezzel szoros összefüggésben titkosszolgálat-történeti szakmunkaként határozható meg. Ám az mindenképpen történeti tény, hogy az 1919–1920 és 1944 közötti Magyarországon mindenképpen elsősorban Héjjas Iván tartalékos főhadnagy, majd tartalékos százados volt az a politikus-katonatiszt, akinek a személyén és kapcsolati hálóján keresztül a konzervatív, ám egyre jobbra tolódó politikai elit és az egyébként heterogén, olykor kormánytámogató, olykor elégedetlenkedő, és egyenesen a kormány megdöntésére törő, a reguláris haderőhöz és a hírszerző, kémelhárító, illetve politikai rendészeti szervekhez végig szorosan kötődő, radikális jobboldali, paramilitáris szervezetek, irreguláris katonai alakulatok összekapcsolódtak, illetve akinek a közvetítésével a kormányzat a saját, a hivatalos bel- és külpolitikába nem illeszkedő, mondhatni, különönges katonai műveleti céljaira ezeket a fegyveres formációkat felhasználta. Héjjas Iván politikai és katonai értelemben vett pályarajza némi leegyszerűsítéssel nem más, mint a magyar had- és politikatörténet egyes eseményeinek összessége, hiszen Héjjas számos alkalommal vett részt a különböző milíciák a magyar haderő

kiegészítő alakulataivá történő (újra)szervezésében. Többek között éppen vezetői és szervezőképességének, az ellenforradalmár veterán-paramilitáris szféra felé kiterjedt kapcsolati hálójának, illetve nem utolsósorban az ugyancsak katonatiszt államfő, vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó iránti feltétlen hűségének köszönhető, hogy a két világháború közötti időszakban végig a rendszer korlátozott befolyással rendelkező, mégis befolyásosnak tekinthető politikai szereplője maradhatott. Az 1919 és 1921 közötti magyarországi félkatonai erőszakhullám, a fehérterror különítményparancsnokai közül talán éppen Héjjas Iván volt az, aki társadalmi és politikai értelemben a legmagasabbra jutott, ezért katonai és politikai pályája, valamint ezzel összefüggő kapcsolatrendszere, illetve az a közvetett hatás, amelyet a magyar hadügyre, haderőszervezésre, katonapolitikára gyakorolt a két világháború között, mindenképpen megérdemli az elfogulatlan kutatói figyelmet.

Ezzel együtt az 1920-as években a magyar radikális jobboldali katonai körök élénken keresték a külkapcsolatokat – egy ideig a kormány és a hadvezetés tudtával és beleegyezésével – hasonló, német és osztrák szervezetekkel (mondhatnánk, mindez a Horthy-korszak magyar diplomáciatörténetének egyik viszonylag kevésbé ismert fejezete), az erre vonatkozó, külkapcsolati tárgyú iratok többnyire a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, a Magyar Királyi Külügyminisztérium Politikai Osztályának rezervált iratai között található.

A fentiek mellett egy harmadik, természetesen halmozott forráskritikával kezelendő, mégis igen fontos, megkerülhetetlen levéltári forráscsoportot képeznek az 1945 után az immár szovjet befolyás alatt működő magyar politikai rendészeti szervek által képzett iratok, amelyek mind az emigrációba vonult, mind az itthon maradt egykori jobboldali és radikális jobboldali politikai szereplők és katonák után folyó operatív felderítési munkát dokumentálják, és természetesen a kommunista politikai ideológia erős befolyása alatt dolgozó állambiztonsági apparátus pártos, korántsem objektív véleményét tükrözik, és helyenként igen erősen eltúlozzák a Horthy-korszakban politikai vagy katonai szerepet vállaló személyek tevékenységét, annak jelentőségét. Nincs ez másként a Héjjas Ivánra és a jórészt általa vezetett, szervezett, a szocialista korszakban már valóban csupán egykor volt félhivatalos katonai alakulatok, paramilitáris szervezetek tevékenységére és tagjaira vonatkozó állambiztonsági munkához készült háttéranyagok, vizsgálati és operatív dossziék esetében sem. E korántsem objektív, halmozott forráskritikával értelmezendő, ám mégis igen fontos források többsége természetesen ma az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának őrzetében található.

AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEÍRÁSA

Munkám során megkísérlek minden olyan mozzanatot, fejezetet feltárni és bemutatni, amelyek a magyar irreguláris katonai alakulatok története és talán fő szervezőjük, Héjjas Iván katonai pályája kapcsán had- és titkosszolgálat-történeti relevanciával bírnak, mindig felhasználva a rendelkezésre álló primer és szekunder forrásokat. Ám mint említettem, a források a kutatás tárgyát képező időszak egyes szakaszaira vonatkozóan korántsem azonos arányban állnak a mindenkorai kutatók rendelkezésére. A dolgozat egyes fejezetei közötti esetleges jelentős terjedelmi és mélységbeli különbségek, melyek akár az egész elbeszélés töredékességének benyomását is kelthetik, elsősorban tehát a fellelhető források ezen aránytalanságából, némely esetben egyenesen hiányából fakadnak. Ahol ezt az adott fejezet hosszúsága és logikai felépítés indokolja, ott a szöveg kisebb részfejezetekre tagolódik, illetve a hosszabb fejezetek a lehetőségek szerint összefoglaló jellegű részkövetkeztetésekkel zárulnak. A vizsgált

eseményeket, amennyire lehetséges, nem annyira az általános had- és politikatörténet, hanem mindig a titkosszolgálatok (és fedőszerveik) nézőpontjából igyekszem értelmezni.

Az értekezés felépítése elsősorban kronologikus elveket követ. Elsőként, ahogyan az történelmi, így hadtörténelmi tárgyú szakmunkáknál általában szokás, azonban mindenképpen elengedhetetlennek és kiemelten hasznosnak látom a kutatási téma szűkebb és tágabb historiográfiájának, szakirodalmi előzményeinek alapos és értékelő jellegű áttekintését, kijelölve azt is, miben képes a jelen munka újat felmutatni az előzményeül és alapjául szolgáló, relevánsabb korábbi művekhez képest.

Mindezt követően megkísérlem rekonstruálni Héjjas Iván tartalékos főhadnagy, majd később tartalékos százados politikai, katonai, és mondhatni, titkosszolgálati vezetői életrajzát, természetesen vázlatosan ismertetve a születésétől (1890) 1919-ig, a szóban forgó történelmi személy politikai és katonai karrierje kezdetéig terjedő időszakot is. Mivel Héjjas Iván az 1919–1920-ban megalakuló, és főként az 1920-as években aktív, radikális jobboldali magyar milicista mozgalom és a két világháború között végig aktív magyar titkos irreguláris katonai alakulatok központi figurája volt, mondhatni, életrajza ürügyén az általa (is) vezetett szervezetek történetét elsősorban mikrotörténelmi esettanulmányok bemutatása látom lehetségesnek – olyan had-, politika- és titkosszolgálat-történeti események feltárása révén, melyekben a radikális jobboldali politikus-katonatiszt közvetlenül vagy közvetve kulcsszerepet játszott. Jelen munkámban a bemutatás szintjén foglalkozom Héjjas Iván különítményének a Duna–Tisza közén elkövetett erőszakcselekményeivel és a fehérterror Héjjas Ivánhoz köthető eseményeivel is, rájuk, lévén ez az időszak tekinthető a későbbiekben aktív titkos-féltitkos magyar irreguláris katonai alakulatok genezisének. Az e különítményhez kötődő egyéb irreguláris, kvázi-állami, bár sok esetben korlátozott kormányzati kontroll alatt álló katonai formációk által elkövetett egyéb bűn-, némely esetben egyenesen terrorcselekmények részletes ismertetésétől viszont eltekintek, bár utalok rájuk, lévén azokat korábbi munkáimban már feldolgoztam, és az egyes magyar irreguláris katonai formációk önkényes, törvényen kívüli cselekedetei kevésbé kapcsolódnak a szorosabb értelemben vett titkosszolgálat-történethez. Sokkal inkább koncentrálok a hivatalos magyar kül- és katonapolitikába nem illő, mégis államilag szervezett, vagy legalábbis valamilyen szinten államilag támogatott különleges hadműveletekre, diverziós cselekményekre, mint például az 1921-es nyugat-magyarországi felkelés, az 1925-ös, balul elsült csehszlovák koronahamisítási kísérlet, az 1938-as kárpátaljai diverziós hadművelet, az 1943–44-ben megszervezni megkísérelt, németellenes magyar ellenállási és kiugrási kísérlet, valamint még néhány hasonló, dokumentálhatóan a magyar katonai szervek által tervezett vagy megvalósított műveletet, melyek e katonai szervezetek erősen titkosszolgálati jellegű tevékenységét illusztrálják, támasztják alá.

Mindezzel párhuzamosan vázlatosan bemutatom azoknak a radikális jobboldali (fél)katonai, a magyar haderővel szoros kapcsolatban álló, ám bizonyos esetekben a kormányzat ellen fordulni is megkísérlő, egymással nagyon szoros személyi átfedésekben működő szervezeteknek (Alföldi Brigád, Ébredő Magyarok Egyesülete, Kettőskereszt Vérszövetség, Nemzeti Munkavédelmi Hivatal, Rongyos Gárda), együttes néven mondhatni, a *Magyar Árnýchadsereg* a működését is, amelyeket a magyar kormányzat és a hadvezetés tulajdonképpen legalább részben maga hívott életre, illetve amelyeket időről időre felhasznált saját kül- és belpolitikai céljai különleges katonai műveletek keretében történő elérésére, és amelyeknek elégedetlenkedő (jórészt első világháborús veterán és eklektikus radikális

jobboldali eszméket valló) tagjai időről időre az államrend megdöntésének és a katonai diktatúra bevezetésének lehetőségével és is eljátszottak, persze alapvetően minden esetben komoly erőforrások és esélyek nélkül. E titkos katonai szervezetek jellemzően veteránszervezeteknek, bajtársi egyesületeknek, lövészkluboknak álcázott titkosszolgálati fedőszervezeteken keresztül működtek, az anyagi és egyéb erőforrásokat pedig szintén rejtve, közvetett módon kapták időről időre a hadvezetéstől. Ha az állam időnként harcba, de legalábbis konfliktusba is került a saját mélyállamával, ezek az irreguláris katonai szervezetek alapvetően végig a magyar haderő rejtett kiegészítő alakulataiként, illetve a katonai titkosszolgálat(ok) kiterjesztett szerveiként funkcionáltak.

Bemutatom továbbá röviden és lényegre törően a titkos irreguláris magyar katonai szervezetek nemzetközi kapcsolatainak, a német és osztrák „társszervekkel” való élénk együttműködési kísérleteinek történetét.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás során bizonyíthatónak és bizonyítottnak látom, hogy Héjjas Iván tartalékos főhadnagy, majd százados 1919 és 1945 között az általa formálisan elért legmagasabb katonai rendfokozat ellenére a magyar haderő és katonapolitika, ilyen értelemben közvetve a magyar hadtörténelem egyik fontos, bizonyos területeken meghatározó szereppel bíró, befolyásos alakja volt, ezért személye és a nagyrészt általa működtetett irreguláris katonai hálózat megérdemli az elfogulatlan kutatói figyelmet.

A két világháború közötti időszakban legalább három olyan alkalom volt, amikor elmondható, hogy Héjjas Iván nagy létszámú irreguláris katonai erő parancsnokaként némi leegyszerűsítéssel akár a magyar katonai felső vezetéshez/elithez tartozott, ezek elsősorban irreguláris katonai műveletek, mai terminológiával különleges hadműveletek voltak, amelyek a hivatalos kormánypolitikába nem illeszkedtek: 1919 és 1921 közötti fehérterror polgárháborús időszaka után az 1921-es nyugat-magyarországi felkelés; az 1938-as kárpátaljai diverziós hadművelet, illetve az 1943-ban kezdődő, németellenes ellenállás, melyben Héjjas Iván által szervezett irreguláris katonai alakulat végül a jelenleg rendelkezésre álló hadtörténelmi adatok alapján érdemi szerepet nem vállalt.

Héjjas Iván életpályája, politikai és katonai karrierje kiváló és jelentős esettanulmány, és mintaszerű jelleggel rámutat a Horthy-korszak autoriter konzervatív kormányzata és a radikális jobboldali parapolitikai-paramilitáris csoportok, kvázi-állami szervekként működő, bár olykor az állami ellenőrzés alól kicsúszó, és némely szélsőséges esetben egyenesen az állam ellen szervezkedő irreguláris katonai szervezetek, milíciák komplex, ellentmondásos, de alapvetően kölcsönös egymásra utaltságra épülő viszonyára, melyet hol a versengés, hol az érdekközösség alapján történő együttműködés jellemez. Ebből kifolyólag pedig a reguláris magyar haderő és a radikális jobboldali politikai szcéna és ahhoz kötődő irreguláris katonai szervezetek, veteránközösségek, szabadcsapatok közötti szoros kapcsolatokról is következtetések vonhatók le, hiszen a kormányzat és a hadvezetés számos alkalommal felhasználta a radikális jobboldalhoz köthető irreguláris katonai alakulatokat, és őket kvázi-állami szervekként olyan politikai célok elérése érdekében, olyan katonai műveletek során alkalmazta, amelyek a hivatalos bel-, kül- és katonapolitikába valamiért nem illettek, hasonlóan a weimari köztársaság idején az elsősorban első világháborús veteránokból álló német *Freikorps* szabadcsapatok alkalmazásához, illetve német *Fekete Hadsereg*hez. Az irreguláris katonai alakulatok leginkább olyan esetekben voltak

hasznosak a kormányzat számára, amikor a magyar állam nem vállalhatta fel, hogy egy idegen állam területén, vagy legalábbis annak érdekeivel szemben katonai műveletet hajts végre.

Az igen nagy részben Héjjas Iván főhadnagy alapított és vezetett radikális jobboldali ellenforradalmár csoportok paramilitáris szervezetek (Alföldi Brigád, Kettőskereszt Vérszövetség, az Ébredő Magyarok Egyesülete Nemzetvédelmi Osztályai, az első és a második Rongyos Gárda, a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet, Magyar Fajvédők Országos Szövetsége, majd végül az Országos Nemzetvédelmi Szövetség) a két világháború közötti időszakban változó intenzitással, de végig a reguláris magyar haderő részben a Nagy Háború vesztes országait sújtó fegyverkezési korlátozásait kijátszó rejtett, félhivatalos-féllegális, államilag szervezett és támogatott, irreguláris keretek között működő, leginkább titkosszolgálati jellegű tevékenységet végző, korlátozott állami ellenőrzés alatt álló, kiegészítő alakulataiként funkcionáltak, bár felettük a kormányzati irányítás olykor csak részlegesen, vagy egyáltalán nem tudott érvényesülni.

Ezek a szervezetek jobboldali radikalizmusuk mellett leginkább az 1920-as években Gömbös Gyula későbbi honvédelmi miniszter és miniszterelnök neve által fémjelzett ébredő és fajvédő mozgalom szellemiségét képviselték, többé-kevésbé végig hűek voltak a konzervatív, bár egyre jobbra tolódó kormányzathoz és az első világháborús hős katonatiszt államfőhöz, és eleinte egyrészt a baloldali, kommunista és szociáldemokrata, később pedig a német-olasz mintára szerveződő magyar fasiszta és nemzetiszocialista pártok elleni belsőreakció-elhárítási, politikai rendészeti munkát végeztek amellet, hogy a trianoni békediktátum keretében tragikus módon elcsatolt magyarlakta területek visszafoglalását, kormányzat revíziós politikai céljainak megvalósítását kísérelték meg előkészíteni. Működésük és a magyar állam életében betöltött funkciójuk szoros analógiába állítható a német *Freikorps*, valamint az osztrák *Heimwehr* típusú milíciákéval, ily módon nagyon jól, mintaszerűen a nemzetközi hadtörténelmi kontextusba helyezhető, és azon belül vizsgálható és vizsgálendő, már csak azért is, mert az 1920-as években a kormányzat tudtával és beleegyezésével a magyar, német és osztrák katonai-félkatonai szervezetek élénk együttműködést folytattak egymással.

A két világháború közötti időszakban részben Héjjas Iván és egyéb volt „különítményes” katonatisztek által szervezett irreguláris katonai alakulatok, paramilitáris szervezetek meglehetősen sokrétű feladatkört láttak el (a Horthy-korszak első éveiben belső rendfenntartás, karhatalmi feladatok, rendőri-rendészeti jellegű tevékenység, a baloldali szervezetekkel, elsősorban kommunistagyanús egyénekkkel és szervezkedésekkel szembeni politikai rendészeti tevékenység, hírszerző-felderítő-diverziós tevékenység és irreguláris hadviselés a környező, kvázi-ellenséges kisantant országokban, stb.), és tevékenységük vizsgálata során nem lehet, és nem is szabad egyértelműen a hagyományos katonai, rendészeti-rendvédelmi, valamint a hírszerző és kémelhárító, mai terminológiával titkosszolgálati-nemzetbiztonsági feladatköröket elhatárolni. Mindezt a problémakört csak még komplexebbé és nehezebben átláthatóvá, ugyanakkor történeti szempontból ugyanakkor érdekessé is teszi az a szomorú tény, hogy az 1920-as években működő, komoly kormányzati támogatást élvező, befolyással rendelkező katonatisztek által vezetett titkos fegyveres formációk esetében, melyek részben az első világháború elvesztése után komoly fegyverkezési korlátozások alatt álló magyar hadsereg rejtett kiegészítő alakulataiként is működtek, igen vékony volt a határ a titkos(szolgálati jellegű) állami szervezet, a politizáló titkos társaság, a radikális elveket valló bajtársi szövetség/veteránegyesület, valamint az egyes tagjaik által elkövetett súlyos, politikailag motivált bűncselekményeknek köszönhetően a bűn- és terrorszervezet között. Mindebből

kifolyólag ugyanakkor bizonyítható az is, hogy Héjjas Iván tartalékos főhadnagy és különítményes tisztársai az e szervezetekben betöltött tevékenységük okán, valamint e szervezetek összetett feladat- és tevékenységi köréből kifolyólag fontos, ugyanakkor máig elhanyagolt-elfeledett alakjai a magyarországi had-, rendvédelem- és titkosszolgálat-történetnek. Ebből kifolyólag úgy gondolom, hogy az ország területén belül is politikai rendészeti, belsőreakció-elhárítási, kémelhárítási feladatokat is végző féltitkos-félhivatalos irreguláris katonai alakulatok történeti távlatban nem csupán különleges műveleti rendeltetésű katonai szervekként értelmezhetők, de szerves és fontos részét képezték a Horthy-korszak Magyarországá államvédelmi/állambiztonsági szervezetrendszerének is.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Az értekezés új tudományos eredményeinek elsősorban az alábbi megállapításokat tartom:

1.) Értekezésem egyik új tudományos eredményének tartom, hogy olyan szervezetek történetét mutattam be, amelyeket eddig a magyar had- és rendvédelem-történet, illetve a szűkebben vett magyar titkosszolgálat-történet kevéssé ismert, illetve a kutatók többsége a tevékenységüket hagyományosan nem is tekintette a két világháború közötti irreguláris katonai szervezetek működését a magyar had-, rendvédelem- és titkosszolgálat-történet részének, holott működésük megismerése jelentősen árnyalja azt a képet, amely a két világháború közötti magyar haderejéről és titkosszolgálati szerveiről a tudományos köztudatban a mai napig él. Levéltári alap kutatások és a rendelkezésre álló szakirodalom alapján rekonstruáltam a Horthy-korszak katonai és államvédelmi/állambiztonsági „mélyállamának” csupán töredékesen dokumentált történetét, a két világháború magyar irreguláris katonai alakulatok, szervezetek és a kormányzat komplex és ellentmondásos viszonyrendszerét, illetve ismertettem azokat a mára különleges katonai műveletként, aszimmetrikus hadviselésként (diverzió, szubverzió) és aktív titkosszolgálati intézkedésként értelmezhető cselekményeket, melyeket e szervezetek a kormányzat és hadvezetés utasítására, de legalábbis annak jóváhagyásával, illetve ritkább esetben annak kifejezett szándéka ellenére változó eredményességgel kiviteleztek. Ahol lehetett, a működésüket nemzetközi hadtörténeti kontextusba helyeztem, illetve összevettem azt a német és osztrák „társzerveik” működésével, illetve az 1920-as években élénk magyar–német–osztrák paramilitáris kapcsolatrendszer történetét, az ilyen organizációk közötti nemzetközi közeledési és együttműködési kísérleteket is ismertettem. Ezzel sajátos, eddig kevéssé ismert szegmensét mutattam be a magyarországi (titkos katonai) diplomácia történetének is, hiszen a magyar irreguláris katonai szervezetek kormányzatuk képviselőiben folytattak titkos tárgyalásokat német és osztrák testvérszervezeteikkel, tevékenységük ily módon pedig a magyar diplomáciatörténet részének is tekinthető.

3.) Feltártam, hogy az értekezés fejezeteiben vizsgált, kvázi-állami irreguláris katonai szervezetek története kiegészíti a reguláris magyar haderő, valamint a másodsorban a rendőrség és a csendőrség kötelékébe tartozó, Horthy-korszakbeli magyar állambiztonsági szervek történetét, és rámutattam, hogy e szervezetek a háttérből, a magyar állammal való titkos kapcsolataik és fedőszerveken keresztüli működésük révén hogyan járultak hozzá a hivatalos, jogszabályokban is definiált állami titkosszolgálati szervek tevékenységéhez. Ez alapján a két világháború közötti Magyarországon sokkal több és nagyobb létszámú titkosszolgálati

szervezet létezett, mint az a hivatalosan működő szervek számát tekintve feltételezhető lenne, illetve a korszak magyar titkosszolgálati rendszere is komplexebb módon működött, mint azt csak a hivatalosan is létező, állami, és nem „mélyállami” szervezetek történetét vizsgálva gondolhatnánk. Ugyanakkor az adatok töredékesek, hiszen e szervezetek ugyanis kevés forrást hagytak hátra, illetve tevékenységük nagy részét eleve informális keretek között, szóbeli utasításrendszer szerint végezték, a legmagasabb szinten betartva a titkosszolgálati konspirációs szabályokat.

4.) A rendelkezésre álló források alapján igazoltam, hogy a jobboldali paramilitáris szervezetek a két világháború közötti időszakban a reguláris magyar haderő a Nagy Háború vesztes országait sújtó fegyverkezési korlátozásait kijátszó rejtett, félhivatalos-féllegális, államilag szervezett és támogatott, irreguláris keretek között működő, titkosszolgálati és különleges műveleti jellegű tevékenységet végző, kevésbé a hagyományos harci cselekmények során használható kiegészítő alakulataiként funkcionáltak. Jobboldali radikalizmusuk mellett az ébredő-fajvédő mozgalom szellemiségét képviselték, hűek voltak a kormányzathoz és a katonatiszt államfőhöz, és eleinte a baloldali, később pedig a német-olasz mintára szerveződő magyar nemzetiszocialista pártok elleni belsőreakció-elhárítási, politikai rendészeti munkát végezték, illetve a trianoni békediktátum keretében elcsatolt magyarlakta területek visszafoglalását, a kormányzat revíziós politikai céljainak megvalósítását készítették elő, és nem csupán belföldön, de külföldön is végrehajtottak műveleteket, változó eredményességgel.

5) Feltártam, hogy a két világháború között az irreguláris katonai alakulatok sokrétű feladatkört láttak el, és esetükben nehéz lenne a hagyományos katonai, rendvédelmi, valamint a mai értelemben vett titkosszolgálati-állambiztonsági feladatkörök elhatárolása. Héjjas Iván és különítményes katonatársai az e szervezetekben végzett tevékenységük okán igen fontos alakjai a magyarországi had-, rendvédelem- és titkosszolgálat-történetnek, a vizsgált irreguláris katonai alakulatok történeti távlatban pedig mind különleges műveleti rendeltetésű katonai szervekként, mind pedig a korabeli összetett államvédelmi/állambiztonsági szervezetrendszer részeként értelmezhetők. Megítélésem szerint továbbá e mélyállami szervezetek erősen tartalékos katonai jellegűek voltak, tagjaik esetében pedig a határ olykor elmosódott a hivatásos titkosszolgálati szakemberek és az államuk titkosszolgálatával együttműködő civilek, ügynökök között. A titkos katonai szervezetek tagjai ugyanakkor több esetben műveleteket hajtottak végre, illetve elsődleges adatszerzőkként is gyűjtöttek információt, így azt a kérdést, pontosan mekkora is volt a két világháború közötti magyar államvédelmi/állambiztonsági apparátusának a létszáma, többféleképpen is fel lehet tenni.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Mivel értekezésem esetében nagyrészt történeti tárgyú munkáról van szó, amely 80–100 éve működő szervezeteket vizsgál, értekezésem tudományos eredményeit elsősorban történeti kontextusban, a magyar had-, rendvédelem- és titkosszolgálat történetének oktatása terén látom a gyakorlatban hasznosíthatónak. Had- és rendvédelem-történészként, illetve könyvtáros-levéltáros-muzeológusként komolyan gondolom azt a szentenciát, mely szerint a múlt a jelen tanítómestere, ebből kifolyólag pedig a múltbeli katonai, rendvédelmi és titkosszolgálati

szervek működéséről megismerhető adatok, összefüggések okvetlenül hasznosak lehetnek a jelen had- és rendészettudományi diskurzusa számára.

Magyarországon a két világháború közötti időszakban ugyanis kiterjedt katonai titkosszolgálati szervezetrendszer, illetve mai terminológiával különleges műveleti rendeltetésű katonai alakulatrendszer működött egy olyan történelmi helyzetben, amikor nemzetközi politikai kényszer hatására a haderő szoros mennyiségi, fegyverzeti és szervezeti korlátozások alatt állt. A kormányzat ezeknek az irreguláris katonai szervezeteknek a létezését, és a velük való szoros kapcsolatát a külvilág számára nem vállalhatta fel, ezért sok esetben fedőszerveket alkalmazott különböző társadalmi egyesületek, informális keretek között működő titkos társaságok, sportszervezetek, illetve formálisan a belügyi tárca irányítása alá tartozó, önkéntes jellegű karhatalmi, segédrendőri alakulatok formájában.

A Nemzeti Hadsereg/Magyar Királyi Honvédséghez, illetve katonai titkosszolgálatához, a Nyilvántartó Iroda/2-vkf. osztályhoz szorosan kapcsolódó titkos, irreguláris, titkosszolgálati és karhatalmi jellegű, részben különleges műveleti rendeltetésű alakulatok működése, története, általa pedig komplex viszonya a hivatalos állam korlátozottan és töredékesen ugyan, de levéltári források alapján részlegesen megismerhető. Ezen katonai szervek tagjai, élükön a titkos irreguláris katonai alakulatok egyik fő szervezőjével, Héjjas Iván tartalékos főhadnaggyal, véres és viharos történelmi korszakban tevékenykedtek, és bár tevékenységük bizonyos esetekben túllépett a törvényes kereteken, illetve szoros kapcsolatok fűzték őket a radikális jobboldalhoz is, valószínűleg meg voltak róla győződve, hogy általuk különleges műveletként értelmezett cselekedeteikkel a hazájukat szolgálják, és elsődleges céljaik között szerepelt a trianoni békediktátum keretében a környező országokhoz került magyarlakta területek legalább egy részének visszacsatolása. A mindenkori hadtörténésnek nem a történelmi szereplők és események morális megítélése, hanem elsősorban megértése és minél komplexebb történeti kontextusba helyezése a feladata. Tekintve, hogy az 1920–1930–1940-es évek volt a mai értelemben vett különleges rendeltetésű katonai erők kialakulásának időszaka, és az értekezés lényegében ezek magyarországi történetével és evolúciójával foglalkozott, az egyes, Horthy-korszakban lezajlott katonai műveletek elemzése akár a mai különleges rendeltetésű katonai erők működése területén is hasznos következtetésekkel kecsegtethet. *A különleges katonai műveletek, az aszimmetrikus és a hibrid hadviselés* persze nem új jelenségek, csupán korábban is ismert katonai módszerekre használt modern terminológia, hiszen tulajdonképpen már az amerikai polgárháborúban, bő 250 évvel ezelőtt is alkalmazták őket. Napjainkban egy, sajnos éppen a szomszédunkban zajló, különleges műveletekkel és irreguláris katonai alakulatokkal teli hibrid háború kapcsán pedig úgy vélem, az 1920 és 1945 között működő magyar titkosszolgálati jellegű, különleges műveleti rendeltetésű irreguláris katonai szervezetek történetének és harci cselekményeinek vizsgálata igen nagy aktualitással bír.

Megítélésem szerint az értekezésben ismertetett had- és titkosszolgálati történeti adatok és összefüggések feltárása és megismerése, illetve tágabb hadtörténelmi kontextusba helyezése akár a jelen és a jövő magyar katonai, rendészeti és nemzetbiztonsági szakemberei számára is hasznos konklúziókkal, adalékokkal, megfontolandó következtetésekkel szolgálhat.

A DOKTORJELÖLT RÖVID SZAKMAI ÉLETRAJZA

Kántás Balázs 1987-ben született Budapesten. Az ELTE BTK anglisztika alapszakán 2009-ben szerzett BA, majd ugyanezen intézmény irodalom- és kultúratudomány mesterszakán MA-diplomát. 2011 és 2014 között az ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskolájának állami ösztöndíjas hallgatója volt, ahol 2015-ben szerzett PhD-fokozatot összehasonlító irodalomtudományi szakterületen. 2016 és 2023 között a Magyar Nemzeti Levéltárban dolgozott levéltárosként. 2022-ben szerzett történettudományi PhD-fokozatot a Károli Gáspár Református Egyetem doktori iskolájában. 2023 ősze óta a Bélyegmúzeumban dolgozik muzeológusként, jelenleg a filatéliai szakkönyvtár és az okmánygyűjtemény referense. Irodalomtörténeti és tágabb értelemben vett történeti munkásságát 2023-ban a kultúráért felelős miniszter által adományozható József Attila-díjjal ismerték el. Számos szakkönyv, levéltári forráskiadás, illetve filatéliai katalógus szerzője, társszerzője. Tagja a Magyar Hadtudományi Társaságnak, hadtörténészként elsődleges kutatási területe a két világháború közötti magyar irreguláris katonai alakulatok és a kormányzat viszonyrendszere.

A SZERZŐ FONTOSABB PUBLIKÁCIÓINAK JEGYZÉKE A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÁRGYKÖRÉBŐL

Hamis bankjegyek a Vajdaságban. Bicskey Elek és a dinárhamisítás, forráskiad. BERKES József – KÁNTÁS Balázs – SZABÓ Piroska – SZERÉNYI Ildikó, Archívnet, 2019/3.

<https://www.archivnet.hu/hamis-bankjegyek-a-vajdasagban-bicskey-elek-es-a-dinarhamisitas>

A dinárhamisítók nyomában. Bicskey Elek vajdasági magyar tanító pénzhamisítási ügye, 1928–1929, forráskiad. BERKES József–KÁNTÁS Balázs–SZABÓ Piroska–SZERÉNYI Ildikó, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *A Duna–Tisza közti dosszié. Három alapvető forrás a Duna–Tisza közti paramilitáris erőszak történetéhez, 1919–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/119045/>

KÁNTÁS Balázs, *A különítményesek nyomában. Tanulmány és források Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye tevékenységéről, 1919–1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/115655/>

KÁNTÁS Balázs, *Váry Albert koronaügyész-helyettes összefoglaló jelentése a fehérterror Duna–Tisza közén zajlott eseményeiről, 1922*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/115656/1/VARYALBERTJELENTESE.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *Viták a „másik államhatalom”-ról. Válogatás a fegyveres titkos társaságok ügyében elhangzott parlamenti felszólalásokból, 1923–1924*, Budapest, OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020.

<https://mek.oszk.hu/20600/20673/20673.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *Konzolidáció kézigránáttal? Az Ébredő Magyarok Egyesületének antiszemita indíttatású jászkarajenői merénylettere, 1922*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/117656/1/Konzolidaciokeziganattal.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *A csongrádi bombamerénylet. Sajtó- és egyéb források a Horthy-korszak egyik antiszemita terrorcselekményének kontextusához, 1923–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/116182/>

KÁNTÁS Balázs, *A Csocsó bácsi-féle összeesküvés: Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy és társai hatalomátvételi terve, 1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/115853/>

KÁNTÁS Balázs, *A magyar sörpuccs? Ulain Ferenc nemzetgyűlési képviselő és társai államcsínykísérlete, 1923 – Tanulmány és források*, Budapest, OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020.

<http://real.mtak.hu/119046/1/Amagyarsorpuccs.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *Árnyékkatonák és árnyékpolitikusok. Újabb dokumentumok a Horthy-korszak első éveinek radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezeteinek működéséről, 1923–1926*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/115654/>

KÁNTÁS Balázs, *Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye szerepe a Duna–Tisza közti fehérterrorban, valamint az ellenük lefolytatott ügyészi vizsgálat, 1920–1922*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<http://real.mtak.hu/111819/1/HejjasIvan.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről, 1919–1945*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

<https://mek.oszk.hu/21300/21327/>

KÁNTÁS Balázs, *Egy lehetséges magyar sörpuccs gondolata? Ulain Ferenc nemzetgyűlési képviselőnek és társainak a német szélsőjobboldal segítségével elképzelt államcsínyterve*, Archívnet, 2020/1.

<https://www.archivnet.hu/egy-lehetseges-magyar-sorpuccs-gondolata-ulain-ferenc-nemzetgyulesi-kepviselonek-es-tarsainak-a>

KÁNTÁS Balázs, *Fehérterror a Duna–Tisza közén: Héjjas Iván főhadnagy és különítménye tevékenysége, 1919–1921. White Terror in the Danube–Tisza Interfluve The Activities of First Lieutenant Iván Héjjas and His Detachment, 1919–1921*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/134876/>

KÁNTÁS Balázs, *Milicisták, puccsisták, terrorfiúk*, Budapest, Művészeti és Irodalmi Jelen Kft., 2021.

<http://real.mtak.hu/123884/>

KÁNTÁS Balázs, *Rendőrgyilkosság az Oktogonnál: Tanulmány és levéltári források Soltra József rendőr meggyilkolásának körülményeihez és politikai kontextusához, 1920*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/116438/1/RendorgyilkossagazOktogonnal.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *A magyar „fehér szabadkőművesség”. Adatok és levéltári források az Etelközi Szövetség, a Horthy-korszak befolyásos politizáló titkos társaságának töredékes történetéhez*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság–Magyar Elektronikus Könyvtár, 2021.

<http://real.mtak.hu/122855/>

KÁNTÁS Balázs, *Pénzhamisítás hazafias célból?. A frankhamisítási bűnügy politikai hátterének megvizsgálására kiküldött parlamenti bizottság jelentése eljárásának befejezéséről és eredményéről, 1926*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/124157/>

KÁNTÁS Balázs, *A Fehér Internacionálé: Magyar–bajor–osztrák revizionista együttműködési kísérletek, 1919–1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/127466/>

KÁNTÁS Balázs, *Antibolsevizmus, irredentizmus, antiszemitizmus, terrorizmus: A Kovács testvérek irredenta indíttatású bűncselekményei és ellentmondásos kapcsolatuk a magyar állami szervekkel, 1923–1925*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/128977/>

KÁNTÁS Balázs, *A bombaper. A Horthy-korszak első éveinek egyik legnagyobb büntetőpere és politikai kontextusa, 1922–1926*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/118800/>

KÁNTÁS Balázs–SÁFRÁNY Péter, *A csongrádi kézigránátos terrortámadás: Források a Horthy-korszak egyik legsúlyosabb antiszemita terrorcselekményének kontextusához*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/128432/>

KÁNTÁS Balázs, *„Szép napok” a Britannia Szállóban: Adatok és levéltári források a magyarországi fehérterror egyik hírhedt irreguláris katonai alakulatának fővárosi atrocitásaihoz, 1919–1920*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/123944/>

KÁNTÁS Balázs, *A bombamerényetek kora: Levéltári források a Horthy-korszak első éveinek politikai terrorizmusához, 1922–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

<http://real.mtak.hu/121449/>

KÁNTÁS Balázs, *A Brief and Fragmented History of Radical Right-Wing Paramilitary Formations in Hungary in the 1920s*, New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Dream of the White Internationale: Secret Hungarian-German-Austrian Negotiations and Attempts of Military Cooperation, 1919–1923*, New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Period of Bomb Attacks: Paramilitary Formations and Terrorism in Hungary in the First Years of the Horthy-Era, 1922–1924*, Zittau, Weser Books, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezetek töredékes története 1919–1925 I. Milicisták*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/149570/>

KÁNTÁS Balázs, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezetek töredékes története 1919–1925 II. Puccsisták*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/149572/>

KÁNTÁS Balázs, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezetek töredékes története 1919–1925 III. Terrorfiúk*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/149575/>

KÁNTÁS Balázs, *Iván Héjjas (1890–1950): A Draft on a Radical Right-Wing Hungarian Military Officer and Politician of the 20th Century and His Controversial Career*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/145938/>

KÁNTÁS Balázs, *Fehérterror a Duna–Tisza közén: Héjjas Iván főhadnagy és különítménye tevékenysége, 1919–1921. White Terror in the Danube–Tisza Interfluve: The Activities of First Lieutenant Iván Héjjas and His Detachment, 1919–1921*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/134876/>

KÁNTÁS Balázs, *A gyilkosok ideje. Fejezetek az antiszemita indíttatású paramilitáris erőszak magyarországi történetéből, 1919–1925*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/148099/>

KÁNTÁS Balázs, *Az árnyékhadsereg és parancsnoka: Héjjas Iván és a legjelentősebb magyar különleges katonai műveletek a két világháború között (kutatási vázlat)*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/152430/>

KÁNTÁS Balázs, *Töredékek a két világháború közötti magyar irreguláris katonai formációk működéséről: Szervezettörténeti vázlatok*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/152882/>

KÁNTÁS Balázs, *"I Hereby Swear to the Almighty Lord to Fight with Arms in Order to Recapture the Robbed Territories of my 1000-year-old Hungarian Homeland": Connections Between the Hungarian Political and Military Elite and Radical Right-Wing Paramilitary Movements in Hungary in the 1920s*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/136776/>

KÁNTÁS Balázs, *The White Internationale: Post-World-War Hungarian–German–Austrian Attempts of Military Cooperation, 1919–1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/136523/>

KÁNTÁS Balázs, *The Era of Explosions: Terrorism in Hungary in the First Years of the Horthy-Era, 1922–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/136524/>

KÁNTÁS Balázs, *"Those Were the Days" in Hotel Britannia: The Crimes of the Irregular Military Formation Settled in Hotel Britannia, Budapest, After the First World War, 1919–1921*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

<http://real.mtak.hu/136283/>

KÁNTÁS Balázs, *Szép napok" a Britannia Szállóban. Adalékok a magyarországi fehérterror egyik hírhedt irreguláris katonai alakulatának fővárosi atrocitásaihoz, 1919–1920*, Hadtörténelmi Közlemények, 2022/1, 89–116.

KÁNTÁS Balázs, *Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?. Radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek a Horthy-korszak Magyarországon és kapcsolatuk a magyar állammal*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2023.

KÁNTÁS Balázs, *A fehér mélyállam: Forráskiadvány a „Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?" című monográfiához – A két világháború közötti magyar radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek okmánytára*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/154960/>

KÁNTÁS Balázs, *A különítményesek fényképalbuma. Képanyag-melléklet a „Mellékkormány, árnyékhadserg, másik államhatalom?” című monográfiához*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/164098/>

KÁNTÁS Balázs, *A fehér mélyállam működtetői. Életrajzi adattár a Mellékkormány, árnyékhadserg, másik államhatalom? című monográfiához – A két világháború közötti magyar radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek vázlatos archontológiája*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/163437/>

KÁNTÁS Balázs, *Egy állítólagos magyar nemesi/úri titkos társaság alig feltárt története: Töredékes adatok a kékek klubja működéséhez (1907–1945)*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/160778/>

KÁNTÁS Balázs, *Egy radikális jobboldali félkatonai szervezet a hatalom közelében, majd árnyékában. A Fehér Ház Mozgalom töredékes története*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/160781/>

KÁNTÁS Balázs, *Egy radikális jobboldali titkos szervezet az irreguláris katonai alakulat és a bünszövetkezet határán: A Cselekvő Magyarok Tábora és az alapító-vezetők antiszemita indíttatású rablógyilkossági ügye (1922–1926)*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/160687/>

KÁNTÁS Balázs, *A Kettőskereszt Vérszövetség: Egy titkos irreguláris katonai szervezet tevékenysége az 1920-as évek Magyarországnán. The Double Cross Blood Union: A Secret Irregular Military Formation and its Activity in Hungary During the 1920s*, Budapest, Line Design Kiadó, (Rerum Fides 4.), 2022.

https://real.mtak.hu/152133/2/KB_KONYV_AKETTOSKERESZTVERSZOVIETSEG.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Héjjas Iván. Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatiszt-politikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

https://real.mtak.hu/152134/1/KB_KONYV_HEJJAS_IVAN.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Rongyosan és titkosan a hazáért. Töredékek a két világháború közötti irreguláris katonai alakulatok és különleges katonai műveletek történetéből*, Budapest, Hungarovos Kiadó, 2022.

https://real.mtak.hu/156193/2/KB_KONYV_RONGYOSAN_ES_TITKOSAN_A_HAZAER_T.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Magyar–bajor–osztrák revizionista együttműködési kísérletek, 1919–1923*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2023.

https://real.mtak.hu/165056/1/KB_KONYV_MAGYAR_BAJOR_OSZTRAK_REVIZIONIS_TA_EGYUTTMUKODESI_KISERLETEK_BELIV.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Ébredők, kettőskeresztesek, munkavédők, rongyos gárdisták, fehér bajtársak. Szervezettörténeti vázlatok a Horthy-korszak kvázi-állami, irreguláris katonai alakulatainak történetéből*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<https://real.mtak.hu/170679/1/SZERVEZETTORTENET.pdf>

KÁNTÁS Balázs, *Irredenta pénzhamisítás mint (kis)antantellenes különleges katonai művelet az 1920-as években*, Nemzetbiztonsági Szemle, 2023/2, 3–15.

<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/view/6760/5488>

KÁNTÁS Balázs, *Levelek, titkok, titkosszolgák. Vázlat a magyar postaügy és a titkosszolgálatok kapcsolatáról a szocialista korszakban*, Budapest, Hungarica Electronica, 2024.

https://www.academia.edu/114386423/LEVELEK_TITKOK_TITKOSSZOLG%C3%81K_V%C3%81ZLAT_A_MAGYAR_POSTA%C3%9CGY_%C3%89S_A_TITKOSZOLG%C3%81LATOK_KAPCSOLAT%C3%81R%C3%93L_A_SZOCIALISTA_KORSZAKBAN

KÁNTÁS Balázs, *Csendesen ellenőrzött küldemények. Vázlat a magyar postaügy és a titkosszolgálatok kapcsolatáról a Horthy-korszakban*, Budapest, Hungarica Electronica, 2024.

https://www.academia.edu/114628474/CSENDESEN_ELLEN%C5%90RZ%C3%96TT_K%C3%9CLDEM%C3%89NYEK_V%C3%81ZLAT_A_MAGYAR_POSTA%C3%9CGY_%C3%89S_A_TITKOSSZOLG%C3%81LATOK_KAPCSOLAT%C3%81R%C3%93L_A_HORTHY_KORSZAKBAN

KÁNTÁS Balázs, *Titokban felbontott levelek. Vázlat a magyar postaügy és a titkosszolgálatok kapcsolatáról a 19. század elejétől az első világháborúig*, Budapest, Hungarica Electronica, 2024.

https://www.academia.edu/114628331/TITOKBAN_FELBONTOTT_LEVELEK_V%C3%81ZLAT_A_MAGYAR_POSTA%C3%9CGY_%C3%89S_A_TITKOSSZOLG%C3%81LATO_K_KAPCSOLAT%C3%81R%C3%93L_A_19_SZ%C3%81ZAD_ELEJ%C3%89T%C5%90L_AZ_ELS%C5%90_VIL%C3%81GH%C3%81BOR%C3%9AIG

KÁNTÁS Balázs, *Levelek, titkok, titkosszolgák. Vázlat a magyar postaügy és a titkosszolgálatok kapcsolatáról a szocialista korszakban*, Budapest, Hungarica Electronica, 2024.

https://www.academia.edu/114386423/LEVELEK_TITKOK_TITKOSSZOLG%C3%81K_V%C3%81ZLAT_A_MAGYAR_POSTA%C3%9CGY_%C3%89S_A_TITKOSZOLG%C3%81LATOK_KAPCSOLAT%C3%81R%C3%93L_A_SZOCIALISTA_KORSZAKBAN

KÁNTÁS Balázs–REGÉNYI Kund, *Ismeretlen titkosszolgálati dokumentumok a Horthy-korszak első éveiből*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/165770/>

KÁNTÁS Balázs–REGÉNYI Kund, *Megfigyelt radikális jobboldali, félkatonai szervezetek. A Magyar Királyi Belügyminisztérium politikai rendészeti jelentése, 1926*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/165772/>

KÁNTÁS Balázs–REGÉNYI Kund, *Elfeledett magyar titkosszolgálati akciók dokumentumai az 1920-as évekből. A Kováts testvérek ügye*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<http://real.mtak.hu/165771>

KÁNTÁS Balázs–REGÉNYI Kund, *Siménfalvy Tihamér, az árnyéktábornok: a Horthy-korszak első éveinek elfeledett titkosszolgálati vezetője. Pályarajz és források*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

<https://real.mtak.hu/170613/>